

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки та управління туризмом

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Герасименко Віктор Григорович

«__» _____ 2016р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття

освітньо-кваліфікаційного рівня магістра

зі спеціальності 8.14010301 “**Туризмознавство**” за програмою

“ Економіка та управління туризмом ”

на тему:

**«КРУЇЗНЕ СУДНОПЛАВСТВО ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ
ПРИМОРСЬКИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ»**

Виконавець:

студент VI курсу

факультет міжнародної економіки

Ніколаєва Христина Миколаївна

/підпис/

Науковий керівник:

Доктор економічних наук, професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Семенов Василь Федорович

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2015

Зміст

ВСТУП.....	4
Розділ 1.Круїзний туризм: основні поняття, тенденції, перспективи розвитку у системі внутрішнього та в'їзного туризму України	7
1.1. Виникнення, розвиток водних перевезень сутність та сучасний стан круїзного туризму	7
1.2. Детермінанти конкурентних переваг та економічний ефект круїзного туризму приморських регіонів України.....	15
1.3.Тенденції розвитку виробництва тур продукту для круїзного ринку.....	25
Висновки до розділу 1	35
Розділ 2. Аналіз та оцінка круїзного судноплавства в Чорноморському регіоні	36
2.1. Конкурентні переваги Чорноморського регіону з позицій розвитку масового круїзного туризму.....	36
2.2. Сучасний стан реалізації круїзного потенціалу приморських регіонів України	40
2.3. Організація діяльності туристичної компанії «Порто Марітімо» в сфері круїзного туризму.....	55
Організація розміщення, харчування, дозвілля на суші.....	63
Висновки до розділу 2.....	72
Розділ 3. Напрями удосконалення процесів формування круїзного туризму в портах приморських регіонів України	73

3.1. Концепція розвитку круїзного туризму для приморських регіонів України.....	
.....	75
3.2. Реалізація круїзного потенціалу приморських регіонів України.....	83
3.3. Маркетингові аспекти розробки круїзного туру.....	86
ВИСНОВКИ.....	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	109
Д О Д А Т К И.....	116

ВСТУП

Круїзний туризм є універсальним видом туризму, глобально інтегрованим до світової економіки, поєднуючим у собі практично всі форми рекреації, а також об'єднуючий різні види сервісу та організації дозвілля. У своєму сучасному варіанті круїзний бізнес сформувався у 50-ті роки ХХ-го століття з трансатлантичних морських пасажирських перевезень і являє собою туристичну поїздку морем або по річці, як правило, з заходом у порти, на борті спеціального пасажирського судна. Десятки круїзних компаній по усьому світу експлуатують сотні пасажирських суден, місткістю від 70 до понад 1тис. пасажирів, і пропонують захоплюючі поїздки практично в будь-який регіон світу. По суті справи круїз являє собою морський тур, у базову вартість якого включене комплексне обслуговування на борті судна. Зокрема: проїзд на судні, проживання в каюті (у залежності від обраного класу), триразове харчування, розваги і, як правило, ціла низка спеціальних заходів на борті судна (свята, фестивалі, конкурси, концерти тощо).

Більша частина операторів круїзів об'єднана у професійну міжнародну асоціацію - Cruise Line International Association. Багато туристичних агентств, особливо ті, що спеціалізуються на відпочинку і круїзах, також є членами цієї асоціації.

Успішний розвиток даного виду туризму сприятливо відображається на економіці країни, оскільки прибуток від туристів з круїзних лайнерів отримують не тільки круїзні компанії, але і міста, які вони відвідують. На жаль, в Україні довгі роки цьому виду туризму не приділялося належної уваги, лише в останні роки влада зробила деякі кроки до розвитку круїзного туризму в країні, але все ж труднощі залишаються поки поза уваги науковців. Проблеми розвитку круїзного бізнесу в Україні, міжнародного морського туризму досліджувалися в працях українських і зарубіжних фахівців: М.Б. Биржакова, Н.Є. Кудла, В.И. Никифорова, С.Г. Нездоймінова, Н.А. Логуновой, П.Р. Пуцентейло, але залишається багато нерозглянутих питань, отже обрання теми даної дипломної роботи є

актуальним. Актуальність розробки круїзного туру полягає в тому, що круїз - це вид відпочинку, який набирає все більшу популярність. Круїзний тур знімає стрес (повільне пересування по воді і безтурботне проведення часу), сприяє зміцненню здоров'я та повноцінному відпочинку своїх мандрівників. Круїзні маршрути, хоча і схильні до сезонності, охоплюють всі регіони нашої планети.

Туристичну діяльність можна розглядати, з одного боку, як можливість задоволення потреби населення у відпочинку і відновлення життєвих сил, з іншого боку, як таку, що сприяє отриманню достатньо високих доходів, як суб'єктами цієї діяльності, так і державою. Разом з цим, організація туристської діяльності, передбачає врахування регіональних особливостей, оскільки саме на території регіону сформований потенціал, під яким розуміється сукупність природних, економічних, трудових, матеріально-технічних та інших ресурсів, якість, кількість і характер використання яких визначає специфіку галузевої структури регіону і обумовлює пріоритетні напрямки його соціально-економічного розвитку, серед яких не останнє місце займає розвиток морського господарського і рекреаційно-туристичного потенціалу.[53 с.46].

Метою даної роботи є вивчення стану та перспектив розвитку сучасного круїзного туризму в приморських регіонах України, і також дослідження організації водних круїзних маршрутів на прикладі компанії “Порто Марітімо”.

Ця компанія здійснює комбіновані тури до туристичних курортів, сполучаючи звичайні туристичні маршрути з круїзами по всьому світу .

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити історію розвитку водного туризму;
- охарактеризувати види водних подорожей;
- проаналізувати нормативно-правову базу виникаючих в процесі здійснення круїзу відносин;
- висвітлити особливості сучасного стану ринку круїзів;
- дати характеристику підприємства і його взаємодії з партнерами;
- дослідити організацію розміщення, харчування, дозвілля;

-розкрити питання організації безпеки життєдіяльності в процесі здійснення круїзів.

Об'єктом дослідження є організація процесу здійснення водних туристичних маршрутів. **Предмет дослідження** - сукупність економічних відносин, що виникають в процесі функціонування круїзного туризму.

Інформаційною базою роботи слугують праці відомих вітчизняних та зарубіжних фахівців в галузі туризму, харчування та відпочинку: Азара В.И., Квартальнова В.А., Гуляєва В.Г., Ісмаєва Д.К. та ін., а також матеріали періодичних видань (журнали “Вояж”, “Економіка України”, “Мир туристических интересов”)та збірники наукових праць.Хронологічні рамки дослідження в більшій частині роботи окреслені теперішнім часом. Структурно дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків.

ВИСНОВКИ

Круїзний туризм розглядається нами як вид туризму, який характеризується економічними відносинами суб'єктів діяльності: надаючи турпослуги, який представлений туристичним підприємством, що володіє необхідними засобами для створення та реалізації турпослуги - круїзу, та супутніх установ, які обслуговують туристичну сферу; споживачем турпослуги та державним апаратом, який регулює діяльність надавача та споживача нормативно-правою базою, міжнародними актами та під впливом міжнародних організацій.

В Україні поширені круїзні подорожі(морські або річкові тури), які являють собою туристичну поїздку по морю або річці на борту спеціального пасажирського судна, як правило з заходом у порти, у базову вартість якого включено комплексне обслуговування на борту судна, зокрема проїзд, проживання в каюті, харчування, розваги та інші спеціальні заходи. У даний час десятки круїзних компаній по усьому світі експлуатують сотні пасажирських судів, місткістю від 70 до більш 1000 пасажирів, і пропонують захоплюючі поїздки практично в будь-який регіон світу.Сьогодні продовжується стійке зростання українського туристичного потоку на єгипетському напрямку. За словами експертів, Єгипет як і раніше залучає до себе підвищену увагу українського турбізнесу.

Програма туристичних маршрутів у Єгипті стає усе більш насиченою і різноманітною. Увазі туристів, що прибувають у країну пірамід, пропонується цілий ряд нових найцікавіших екскурсійних маршрутів.

Тому не випадково компанія «Порто Марітімо» обрала саме Єгипет для здійснення круїзів по Нілу. При цьому компанія здійснює комбіновані тури до Єгипту, сполучаючи звичайні туристичні маршрути з круїзами.

Організація всієї культурно-розважальної роботи в портах заходу й інші заходи для туристів на борті судна і на березі здійснюється туристською

організацією, що орендує судно. Відповідальним представником туристської організації на борті судна є керівник круїзу (керівник морського туристського маршруту, керівник морського туру).

План заходів, проведених туристською організацією на судні, узгоджується із судновою адміністрацією, що сприяє проведенню цих заходів.

Компанія «Порто Марітімо» пропонує на вибір дві комбіновані програми:

Ситуацію з подальшим розвитком можна покращити такими шляхами: рекомендуємо відслідкувати зміну принципів роботи служби маркетингу туристичного підприємства з організації круїзних маршрутів; покращити ринкову політику шляхом сприяння в проведенні маркетингових досліджень, створенні й просуванні круїзного турпродукту; визначитись з пріоритетами; оновлювати і створювати нову інфраструктуру для круїзного туризму; удосконалити роботу з підготовки й перепідготовки кадрів для круїзного туризму; освоїти позитивний досвід підготовки кадрів для туризму в інших регіонах України і світу. підвищити прибутковість й інвестиційну привабливість підприємств туріндустрії; поступово заміщувати бюджетні джерела фінансування за рахунок залучення позабюджетних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азар В.И. Экономика и организация туризма / В.И. Азар. - М. : Экономика, 1972. - 182 с.
2. Александрова А.Ю. Международный туризм : учеб. пособ. для вузов / А.Ю. Александрова. - М. : Аспект Пресс, 2001. - 470 с.
3. Бабарицька В.К. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення туристичного продукту / В.К. Барабрицька, О.Ю. Маліновська : навч. посібн. - К.: Альтерпрес, 2004.- 288 с.
4. Бабкин А.В. Специальные виды туризма : учеб. пособ. / А.В. Бабкин. - Ростов н/Д : Советский спорт, 2008. - 208 с.
5. В'їзний туризм : навч. посіб. / [П.Ф. Коваль, Н.О. Алешугіна, Г.П. Андрєєва та ін.]. - Ніжин : Вид-во Лук'яненко В.В., 2010. - 304 с.
6. Гарбар Г.А. Розвиток соціокультурного інституту гостинності в українському туризмі 60-80-х рр. XX ст. (на мат. Миколаївської обл.): Монографія / Г.Гарбар. – Миколаїв: Вид-во Південнослов'янського ін-ту Київського славістичного ун-ту, 2007. – 267 с.
7. . Голубкова І.А. Фактори і закономірності структурування глобальної круїзного ринку / І.А. Голубкова // Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. праць. - Х.: УкрДАЗТ, 2010. - № 31. - С.75-78.
8. Горбылева З.М. Экономика туризма : учеб. пособ. / З.М. Горбылева. - Минск : БГЭУ, 2004. - 478 с.
9. Грибанова С.В. З історії організації екскурсій Київським навчальним округом (кінець XIX – поч. XX ст.) / С.В. Грибанова // Внутрішній туризм в Україні: окремі аспекти: Зб. наук. ст. – К.: Ін-т туризму федерації профспілок України, 2002. – С. 140-160.
10. Гуляев В. Г. Организация туристической деятельности. - М., 1996. - 312 с.

11. Жигунов Э.А. Проблемы развития круизного туризма в Северо-Западном регионе / Э.А. Жигунов, С.Д. Градина // Туризм на Северо-Западе России: развитие и инвестиции: Сб. тезисов докладов и выступлений на междунар. науч.-практ. конф. 2-3 апреля 2002 г. г.Санкт-Петербург. – СПб: НИИ химии СПбГУ, 2002. – С.94-98.
12. Жихарева В.В. Сучасні тенденції розвитку ринку круїзного судноплавства / В.В. Жихарева // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. - № 39 (2), 2012. - С.153-166.
13. Захарина А.Г. Определение сущности и особенностей круизного туризма / Держава та регіони, № 3, 2013.-С. 39-43
14. Зацепіна Н.О. Історія виникнення та сучасний стан круїзного туризму в світі / Н.О. Зацепіна// Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. - 2012. - вип. XXXIV. - С.232-234.
15. Зінченко В.А. Молодіжний туризм в Українській РСР у 70-80-х рр. XX ст. (на основі діяльності «Супутника»): дис... канд. іст. наук. – Донецьк, 2003.
16. Ильина Е. Н. Туризм - путешествия. Создание туристской фирмы. Агентский бизнес: Учеб. для туристских колледжей и вузов. - М.: РМАТ, 1998. – 170 с.
17. Квартальнов В. А. Туризм: теория и практика: Избранные труды: В 5-ти т. Т. 3: Новые цели туризма: экономика и управление. - 384 с.;
18. Квартальнов В. А. Туризм: теория и практика: Избранные труды: В 5-ти т. Т. 4: Иностранный туризм. - 312 с.;
19. Квартальнов В.А. Иностранный туризм. – М.: Финансы и статистика, 1999.
20. Кізілова Е. Круїзний туризм як форма організації міжнародного туризму// Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2000. – Вип. 43: Сер. Економіка. – С. 50-57.
21. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В.Ф. Кифяк. - Чернівці : Книги-XXI, 2003. - 300 с..
22. Косолапов А.В. Туристское страноведение. Азия.-Владивосток: ДВГАЭУ,

- 2002.-234с.
23. Колосінська М.І. Дослідження теоретичних підходів до визначення категорії “туризм” / М.І. Колосінська // Економіка. Управління. Інновації - 2011. - № 2 (6). - С. 135-143.
 24. Котлубай О.М. Торговельне судноплавство України: проблеми та перспективи розвитку : монографія / О.М. Котлубай. - О. : ІПРЕЕД НАН України, 2008. - 384 с.
 25. Кудла Н.Є. Менеджмент туристичного підприємства : навч. посіб. / Н.Є. Кудла. - К.: Знання, 2012. - 343 с.
 26. Ляховська О.С. Круїзний туризм в Україні / О.С. Ляховська // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: Збірник наукових праць: наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. - 2011. - №17. - Том 2. - С.25-30.
 27. Логунова Н.О. Детермінанти конкурентних переваг України в круїзній індустрії / Соціально-економічні проблеми і держава. - 2013. - Вип. 1 (8). - С.125-132
 28. Логунова Н.А. Мировой рынок круизной индустрии: особенности формирования и перспективы развития / Н. А. Логунова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2013. — № 2 (22). — С. 29-34.
 29. Марусяк А. В. Экономические функции туризма на современном этапе. //Економіка України. 2002. - №3-4, - с. 16 – 17.
 30. Менеджмент гостиничного и ресторанного обслуживания / Сост. Ю. Н. Борисова, Н. И. Гаранин, Ю. В. Забаев, А. И. Сеселкин. - М.: РМАТ, 1997. - 73 с.
 31. Михайлова Ю.В. Моделі інтеграції учасників ринку круїзних послуг / Ю.В.Михайлова, А.М. Холоденко // Методи та засоби управління розвитком транспортних систем: Зб. наук. праць. - Одеса: ОНМУ, 2008. - № 13. - С.107-119.
 32. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяль-

- ності - КВЕД ДК 009:2010 чинний від 01.01.2012 р.
33. Нездойминов С.Г. Морской круизный бизнес как вектор международной интеграции морехозяйственного комплекса Украины / С.Г.Нездойминов, Н.Н.Андреева // Экономист. - 2014. - № 7. - С.43—45.
 34. Нездойминов С. Г. Основы круизного туроперейтинга / С. Г. Нездойминов. - Херсон: Издатель Гринь Д.С., 2013. - 320 с.
 35. Оркин Л. К вопросу о перспективах развития круизного туризма в Санкт-Петербурге / Л.Оркин / Тасамо. – С.152-153.
 36. Основы менеджмента туризма / Науч. ред. В. А. Квартальнов. - М.: РМАТ, 1996. - 59с.
 37. Отчет о работе Бюро молодежного туризма ЦК ЛКСМ Украины в 1973 г. // Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф.7. – Оп.20. – Спр.1142. – Арк.1-46.
 38. Паладич Л. Морські круїзи (Морський туризм) / Л. Паладич - М.: Знання, 1989. - 64 с.
 39. Пересипкіна Н.О. Доцільність нормалізованого розвитку чорноморського круїзного сегменту // Методи та засоби управління розвитком транспортних систем : Зб. наук. праць. - Одеса: ОНМУ, 2012. - №19. - С.30-40.
 - Попов А. Организация коммерческой деятельности на морском транспорте. – М., 2001. – 214 с. .
 40. Попович С.І. Соціально-економічні передумови розвитку туризму в Україні та поширення його інфраструктури в 60 – першій половині 80-х рр. (на прикладі системи профспілкового туризму) / С.І. Попович // З історії вітчизняного туризму: Зб. наук. ст. – К.: Ін-т туризму федерації профспілок України, 1997. – С.115-126.
 41. Портер М. Міжнародна конкуренція: Конкурентні переваги країн/ М. Портер. - М: Міжнародні відносини, 1993. - 896 с.
 42. Порты Украины [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://portsukraine.com>

43. Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.10.2009 № 1307. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/13072009>
44. Про туризм : Закон України від 18.11.2003 р. № 1282-IV // Відомості Верховної Ради. - 2004. - № 13. - С. 180.
45. Пуцентайло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва навч. посіб. / П.Р. Пуцентайло/. - К. : Центр учбової літератури, 2007. - 344 с.
46. Самарцев Є. Україна може стати серйозним гравцем на світовому ринку морських круїзів / Є.Самарцев // <http://www.ukurier.gov.ua>.
47. Саченкова Н.И. Воздействие государства на туризм/Сборник статей ТИСБИ. Вып. 1. - Казань, 1998. - С.96 –98.
48. Седых Н.П. Морской и речной круизный туризм. Состояние и перспективы развития на акваториях Ленинградской обл. / Н.П. Седых, А.А. Березкин // Там само. – С.55-57.
49. Семенов В.Ф. Державне регулювання та управління регіональним розвитком туризму / В.Ф. Семенов // Економіка і управління. - № 1. - 2010. - С. 40-44.
50. Семенов В. Територіальні умови і стратегії розвитку туризму в регіонах/ Семенов В.Ф., Басюк// Вісник Одеського національного університету ім.Мечникова. Одеса: ОНУ, 2014, т.19, вип..1/2, с.78-81.
51. Семенов В.Ф. Конкурентні переваги мережових структур кластерного типу Монографія.: //Семенов В.Ф., Білега О.В. - Одеса: Атлант ВОІ СОІУ, 2014. – 236 с.
52. Семенов В.Ф. Використання потенціалу нової економіки при формуванні інноваційних структур організації і управління туризмом: монографія / / В. Ф. Семенов, О. В. Басюк. – О. : Атлант, 2013. – 356 с.

53. Семенов В. Ф. Управління регіональним розвитком туризму: навч посібник /За ред. В.Ф.Семенова.-ОдесаСімферополь:ВД»Аріал»,2012.-340с.(з грифом МОН).
54. Семенов В. Ф. Фактори конкурентоспроможності курортно-рекреаційних підприємств на ринку послуг / Литовченко І. Л., Семенов В. Ф. // Науковий вісник БДФЕУ. Серія: Економічні науки. – 2015. - Вип.1 (28). - С. 77-89.
55. Соловьев Б. Л., Толстова Л. А. Менеджмент гостеприимства: Справ.-метод. пособие. - М.: РМАТ, 1997. - 108 с.
56. Статистичний бюлетень. Туризм в Україні. – К., 2014.-267с..
57. Страна фараонов//Вояж. - №2. – 2001. – с. 8 – 10.
58. Толковый словарь туристских терминов: Туризм. Туристская индустрия. Туристский бизнес / Авт.-сост. И. В. Зорин, В. А. Квартальнов. - М.-Афины: INFOGROUP, 1994. - 407с.
59. Федорченко В.К. Словник-довідник туристських термінів / В.К. Федорченко, І.М. Мініч. - К. : Дніпро, 2000. - 156 с.European Cruise Council Report 20122013. - С.
60. Федорченко В. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч.пос. / В. Федорченко, О. Костюкова, Т. Дьорова, М. Олексійко. – К.:Кондор, 2004. – 166 с.
61. Федорченко В. Історія туризму в Україні: Навч. пос. / В.Федорченко, Т.А. Дьорова. – К.: Вища школа, 2002. – 195 с.
62. Чекаловець В.І. Підприємницька діяльність на морському транспорті / В.І. Чекаловець, Н.Г. Гребенник : навчальний посібник. - О. : Фенікс, 2011. - 386 с.
63. Холловой Дж. Туристический бизнес / Дж. Холловой, Н. Тейлор. Пер. с 7-го англ. изд. - К. : Знання, 2007. - 798 с.
64. Школа І.М. Розвиток туристичного бізнесу регіону : навч. посібн / І.М. Школа. - Чернівці : Книги - ХХІ, 2007. - 292 с.
65. Энциклопедический справочник "Весь мир".- Минск, 2003.

66. . Альманах туристичної фірми «САМ» «Україна» – <http://www.SAM.ua>. 1
<http://gess-tour.com/kruiz>.
 67. Papathanassis A. Income lighthouses at sea: The potential of cruise tourism for German destinations / A. Papathanassis / - TASH Fachtaqunq Kreuzfahrt. - Kiel, 2011. - 23 p.
 68. CRUISE BLACK SEA. - Завершение круизного сезона 2014 в Одесском порту. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.blacksea-cruises.com/>
 69. Рупор Одессы. - Одесский порт - лидер по приему пассажиров круизных лайнеров. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://rupor.od.ua>
 70. Державне підприємство «Адміністрація морських портів України». – Круїзний туризм. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.uspa.gov.ua>
- .